

Викладач кафедри менеджменту ХНЕУ

**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ЕКОНОМІЧНОЇ СТАЛОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Анотація. Розглянуто та проаналізовано загальний стан вітчизняних підприємств харчової промисловості. Подано напрями оптимізації економічних потоків задля підвищення ефективності управління його економічною сталістю. Зазначено напрями забезпечення економічної сталості через управління ризиками.

Аннотация. Рассмотрено и проанализировано общее состояние отечественных предприятий пищевой промышленности. Представлены направления оптимизации экономических потоков для повышения эффективности управления его экономической устойчивостью. Обозначены направления обеспечения экономической устойчивости посредством управления рисками.

Annotation. The general state of the domestic food industry is analyzed. The directions of optimization of economic flows to enhance the effectiveness of its economic stability are presents. The directions of ensuring economic sustainability through risk management are defined.

Ключові слова: економічна сталість, економічні потоки, фінансові потоки, ризики, управління.

В умовах трансформування економіки особливого значення для підприємств України набуває проблема підвищення сталості їх роботи. Забезпечення сталої роботи підприємств є основною умовою стабільного й ефективного функціонування всієї економіки. Сучасне підприємство – це системне утворення, стан і розвиток якого залежать від кількості та якості елементів його виробничо-господарського потенціалу, внутрішніх та зовнішніх зв'язків. Тому менеджери у своїй роботі повинні керуватися принципами і положеннями теорії систем, тобто досліджувати й оптимізувати

систему як цілісне утворення. Система в процесі своєї життєдіяльності

може знаходитися як у стійкому, так і в нестійкому стані, що обумовлюється впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. В умовах адміністративної системи господарювання сталість виробничо-економічних структур досягалася в основному зовнішніми чинниками, дестабілізаційні процеси гасилися ззовні. В Україні сьогодні відбувається економічна трансформація, викликана потребою повернення країни в русло загальних процесів ринкового розвитку. Ринкова економіка вимагає, окрім зовнішніх, ще й внутрішні механізми забезпечення сталості функціонування і розвитку організації. При цьому управління здійснюється на основі аналізу власних дій у зовнішньому середовищі.

Сучасний стан більшості суб'єктів господарювання в Україні фахівці визначають як кризовий. Криза – це крайнє загострення протиріч у системі (організації), що загрожує її сталому функціонуванню в навколишньому середовищі. Можливість настання кризи визначається ринковим розвитком, який проявляється у ймовірності виникнення кризових ситуацій. Практика показує, що кризи не тільки можливі, вони відображають власні ритми розвитку кожного підприємства, які не збігаються з ритмами загального розвитку. Тому необхідно заздалегідь готуватися до таких явищ, запобігати їм, здійснювати управління підприємством таким чином, щоб забезпечити його загальну сталість і подальший розвиток.

У будь-якій соціально-економічній системі в будь-який момент існує небезпека кризи, навіть тоді, коли криза не спостерігається, коли її фактично немає. Це визначається тим, що в управлінні завжди існує ризик, що система розвивається циклічно, що міняється співвідношення керованих і некерованих процесів, змінюються людина, її потреби та інтереси. Тому управління соціально-економічною системою певною мірою має бути завжди антикризовим.

Сталість роботи підприємства визначається стабільністю навколишнього середовища. В умовах зростання конкуренції успіх діяльності підприємства залежить від швидкості реагування на постійні зміни у зовнішньому середовищі. У зв'язку з цим особливої важливості набуває проблема управління сталістю підприємства, формування таких механізмів, які давали б можливість адаптуватися до непостійності ринкових умов, забезпечувати стабільні техніко-економічні показники функціонування і розвитку підприємства. Чим вище рівень сталості роботи підприємства, тим більше воно незалежне від несподіваних змін ринкової кон'юнктури.

На даний момент одним із основних завдань успішного функціонування підприємств харчової промисловості є удосконалення процесу управління ефективністю їх діяльності. Харчова промисловість є однією з галузей вітчизняної економіки, яка потребує

підвищення ефективності діяльності її підприємств. За останні роки харчова промисловість була суттєво оновлена та реконструйована, розширила свій асортимент та досягла високої якості багатьох видів продукції. Разом з тим у 2008 році у харчовій промисловості спостерігалось падіння виробництва. За період з жовтня 2008 року відносно до жовтня 2007 року спад у виробництві харчової промисловості склав 10,9 %; у цукровій галузі – 32 %, олійножировій – 21,6 %, молочній – 2 %, виробництво плодоовочевих консервів скоротилося на 6 %, також відбувалося стрімке падіння у виробництві м'ясних продуктів: яловичина і телятина свіжа (парна) чи охолоджена – у 2008 році на 20 %, у 2009 році падіння склало 41 % порівняно з 2007 роком; яловичина і телятина морожені скоротилися у 2008 році на 36 %, а у 2009 році на 56 % відповідно; свинина свіжа (парна) чи охолоджена – у 2008 році на 13 %, у 2009 році виробництво скоротилося на 27,5 % відповідно до 2007 року, що пов'язано з впливом світової фінансово-економічної кризи [1].

Отже, як бачимо, задля повернення та збільшення обсягів виробництва вітчизняних підприємств першочерговою метою є забезпечення економічної сталості та знаходження шляхів підвищення ефективності управління нею.

Економічна сталість передбачає здатність підприємства зберігати заданий режим функціонування за найважливішими фінансово-економічними показниками. Однак необхідно зазначити, що сталість того чи іншого підприємства не завжди є наслідком недостатньої ефективності його діяльності. Розглянувши економічну сталість ТОВ "Вітмарк-Україна", можна дійти висновків, що вона повинна характеризуватися таким станом фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів і потоків, який відповідає вимогам ринку, а їх розподіл і використання забезпечуватимуть розвиток підприємства на основі зростання прибутку й капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Зміна ж стану ресурсів і потоків у економічно сталого підприємства не повинна призводити до зміни обраної ним стратегії.

У табл. 1 подано напрями оптимізації економічних потоків у ТОВ "Вітмарк-Україна" щодо підвищення ефективності управління його економічною сталістю.

Таблиця 1

**Оптимізація економічних потоків у ТОВ "Вітмарк-Україна"
щодо підвищення ефективності управління його економічною
сталістю**

Напрями підвищення ефективності управління економічною сталістю ТОВ "Вітмарк-Україна"		
Удосконалення економічних потоків підприємства		
матеріальних потоків через вдосконалення управління	фінансових потоків через	інформаційних потоків через
закупівельною діяльністю; виробничою діяльністю; збутовою діяльністю; загальними витратами підприємства; сервісними послугами; запасами; транспортною діяльністю; складською діяльністю; бізнес-процесами	удосконалення управління фінансово-економічною стабільністю; скорочення фінансових ризиків; підвищення ефективності використання фінансових ресурсів; стабілізацію взаєморозрахунків; фінансово-економічний розвиток підприємства; стабілізацію фінансових показників діяльності підприємства; пошук нових джерел фінансування; забезпечення наявності фінансових ресурсів для реалізації стратегічних планів розвитку підприємства	удосконалення управління вхідною та вихідною інформацією; підвищення рівня об'єктивності інформації; забезпечення співставлюваності та своєчасності інформації; підвищення захисту інтелектуальної власності; підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів; удосконалення комунікаційних зв'язків

Табл. 1 показує, що ефективне управління економічними потоками підприємства харчової галузі забезпечується такими шляхами, як: оптимальна співпраця з постачальниками та споживачами; досягнення оптимальних рівнів витрат, сервісу; скорочення фінансових ризиків; стабілізація фінансових показників діяльності підприємства; пошук

нових джерел фінансування; вдосконалення управління вхідною та вихідною інформацією; підвищення рівня об'єктивності інформації; ефективне використання всіх видів ресурсів тощо.

Взаємодія матеріальних, фінансових та інформаційних потоків у ТОВ "Вітмарк-Україна", у свою чергу, має безпосередній вплив на управління його економічною сталістю з урахуванням можливих ризиків.

Одним із шляхів підвищення ефективності управління економічною сталістю є саме управління ризиками. Напрями забезпечення економічної сталості ТОВ "Вітмарк-Україна" через управління ризиками подані у табл. 2

Таблиця 2

Напрями забезпечення економічної сталості ТОВ "Вітмарк-Україна" через управління ризиками

Забезпечення економічної сталості ТОВ "Вітмарк-Україна" через управління ризиками			
Збитки	Ймовірність настання ризикової ситуації		Напрями мінімізації настання ризикової ситуації
	висока	низька	
Значні	Уникають	Страхують	Попередження ризику, його зовнішнє страхування, встановлення лімітів, диверсифікація, створення резервів і запасів, створення спеціального фінансового резервного фонду, хеджування
Незначні	Контролюють	Ризикують	Прийняття ризику, розподіл ризику, диверсифікація, створення резервів і запасів, отримання додаткової інформації, розробка і впровадження системи штрафних санкцій

Управління ризиками підприємства – це система принципів та методів передбачення, запобігання, оцінки та нейтралізації негативного впливу загроз і небезпек на результати фінансово-

господарської діяльності підприємства [2]. Метою управління ризиками є передбачення та недопущення втрати підприємствами їх ринкової вартості. Відповідно до цієї мети завдання управління ризиками полягають у:

а) визначенні найбільш вразливих та найслабкіших місць фінансово-господарської діяльності підприємства;

б) систематичній комплексній діагностиці ймовірності настання несприятливих подій;

в) виборі альтернативних варіантів управлінських рішень для забезпечення оптимального співвідношення між ризиком та дохідністю фінансових операцій;

г) забезпеченні мінімізації втрат при настанні несприятливих подій.

Алгоритм управління ризиками у ТОВ "Вітмарк-Україна" повинен включати такі елементи:

встановлення меж допустимого ризику;

виявлення та оцінку зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на рівень ризику;

встановлення ризиків та їх оцінку;

встановлення винуватців настання ризикових ситуацій та їх штрафування;

оцінку ймовірних втрат;

аналіз впливу втрат на фінансову сталість і платоспроможність підприємства;

використання методів зменшення втрат;

прийняття оптимальних управлінських рішень;

застосування методів нейтралізації ризиків;

забезпечення та подальшу підтримку належного рівня фінансової сталості підприємства.

Нейтралізація ризиків – це фінансово-математична технологія обґрунтування, прийняття, виконання та контролю виконання управлінських фінансових рішень щодо реалізації заходів фінансового, організаційного чи правового характеру з метою забезпечення співставлення результативності господарської операції та рівнів операційного і фінансового важелів як складових сукупного ризику підприємства [2]. Система внутрішнього механізму нейтралізації ризиків ТОВ "Вітмарк-Україна" повинна включати: уникнення ризику, лімітування концентрації ризику, хеджування, диверсифікацію, розподілення та самострахування. Найбільш ефективним способом зниження ризику в умовах нестабільності економічної та політичної ситуації в країні є диверсифікація, тобто розподілення ризиків між декількома учасниками бізнесу.

Таким чином, було розроблено шляхи оптимізації економічних потоків у ТОВ "Вітмарк-Україна" щодо підвищення ефективності

управління його економічною сталістю через вдосконалення економічних потоків підприємства, визначено взаємодію матеріальних, фінансових та інформаційних потоків на підприємстві та напрями забезпечення економічної сталості ТОВ "Вітмарк-Україна" через управління ризиками.

Л і т е р а т у р а : 1. Дейнеко Л. Розвиток стратегічного потенціалу харчової промисловості України [Текст] / Дейнеко Л., Купчак П. // Харчова і переробна промисловість : щомісячний науково-виробничий журнал. – 2009. – № 6. – С. 5–9. 2. Положевець М. Управління ризиками підприємства та шляхи їх нейтралізації / М. Положевець // Актуальні проблеми економіки, обліку та менеджменту. – 2012. – № 8. – С. 22–24.